

УДК 94(477):141.7:172.15:323.130

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-12>

Євген ХАН,

orcid.org/0000-0003-0592-086

кандидат історичних наук,

науковий співробітник лінгвістичного науково-дослідного управління науково-дослідного центру

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна) *han777@ukr.net*

РАШИЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНА ПРАКТИКА В СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

З недавнього часу в науковій термінології з'явилося визначення поняття «рашизм», що ототожнюється з фашизмом та неонацизмом. «Рашизм» як суспільно-політичне явище та ідеологія сучасної Російської Федерації однозначно становить загрозу для всього людства, оскільки включає в себе шовінізм, ненависть та небажання розуміти і приймати щось інакше, нове, відсутність толерантності та національна нетерпимість.

«Рашизм» як і інші ідеології тоталітарного типу виник в Російській Федерації в умовах, які сформувалися після приходу до влади Володимира Путіна. «Рашизм» ґрунтується на засадах державного репресивного апарату, придушенням свободи слова та вільного висловлення думок, викривленою за допомогою пропаганди історичних подій, створенням фейкових, неправдивих новин, що по суті вже не є новинами, а є пропагандою, спрямованою на розпалювання ненависті, фашизації суспільства, антисемітизму і ксенофобії. Деякі вітчизняні та зарубіжні вчені-історики ототожнюють рашизм з ідеологією фашизму в Італії часів Беніто Муссоліні та нацизмом в Німеччині часів Адольфа Гітлера.

В статті представлено думки та аргументацію різних вчених з приводу такого поняття як «рашизм», досліджено походження цього суспільно-політичного явища, проведено аналогію між «рашизмом», «фашизмом» та «нацизмом». Визначено, що «рашизм» є одним з різновидів фашизму з усіма його складовими, а саме: пропаганда, культ особистості, тоталітарний державний устрій, культ вищості (унікальності) саме російської нації, шовінізм та приниження інших народів, ігнорування міжнародного права, тісний союз держави і церкви, в якому церква фактично являється не інституцією культури та релігійною установою, а пропагандистською організацією, що підтримує і служить державі та її лідерам, традиційний патріархальний устрій, тотальний контроль над засобами масової інформації, необмежений вплив примусового, фактично репресивного апарату (поліції, спецслужб) та символікою.

В умовах війни, яку веде Російська Федерація проти нашої держави надзвичайно важливим є досліджувати, аналізувати таке явище як «рашизм», показувати всю суть російського людиноненависницького режиму, що забезпечить нам ще більшу підтримку з боку союзників та цивілізованих країн, а Росія в результаті має перетворитися на країну-ізгоя, сировинний придаток, що позбавить її можливості побудувати нову імперію, завойовуючи сусідні країни.

Ключові слова: рашизм, фашизм, нацизм, ідеологія, війна, Російська Федерація.

Yevhen KHAN,

orcid.org/0000-0003-0592-086

PhD of Historical Sciences,

Research fellow of Research Center

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kyiv, Ukraine) *han777@ukr.net*

RASHISM AS POLITICAL IDEOLOGY AND SOCIAL PRACTICE IN THE MODERN RUSSIAN FEDERATION

Recently, there has been a definition of "racism" in scientific terminology, which is synonymous with fascism and neo-Nazism. "Racism" as a socio-political phenomenon and ideology of the modern Russian Federation is clearly a threat to all mankind, as it includes chauvinism, hatred and unwillingness to understand and accept something different, new, lack of tolerance and national intolerance.

"Racism" like other ideologies of the totalitarian type emerged in the Russian Federation in the conditions that emerged after the coming to power of Vladimir Putin. "Racism" is based on the principles of the state repressive apparatus, the suppression of freedom of speech and free expression of opinion, distorted by propaganda of historical events, the creation of fake, false news, which is no longer news, but propaganda aimed at inciting hatred, fascism of society, anti-Semitism and xenophobia. Some domestic and foreign historians identify racism with the ideology of fascism in Benito Mussolini's Italy and Adolf Hitler's Nazism in Germany.

The article presents the opinions and arguments of various scholars on the concept of "racism", explores the origins of this socio-political phenomenon, draws an analogy between "racism", "fascism" and "Nazism". It is determined that "racism" is one of the varieties of fascism with all its components, namely: propaganda, cult of personality, totalitarian state system, cult of supremacy (uniqueness) of the Russian nation, chauvinism and humiliation of other peoples, ignoring international law, close union and the church, in which the church is not actually a cult institution and religious institution, but a propaganda organization that supports and serves the state and its leaders, the traditional patriarchal system, total control over the media, unlimited influence of coercive, de facto repressive apparatus (police, intelligence) and symbols.

In the conditions of the war waged by the Russian Federation against our state, it is extremely important to study, analyze such a phenomenon as "racism", to show the whole essence of the Russian misanthropic regime, which will provide us with even greater support from allies and civilized countries to an outcast country, a raw material appendage that would deprive it of the opportunity to build a new empire, conquering neighboring countries.

Key words: racism, fascism, nazism, ideology, war, Russian Federation.

Постановка проблеми. У побуті, в українських ЗМІ та на офіційному рівні стали закріплюватись слова «рашизм» і «рашисти» як об'єднання слів «Раша» (від англійського Russia) та «фашизм». Термін відбиває як ідеологію нинішньої Росії, так і звірства, які виявляє російська армія на українській землі.

На сьогодні важливо дослідити саме поняття «рашизму», його витоки та провести аналогію з іншими тоталітарними режимами, такими як фашизм і нацизм.

Аналіз досліджень. Проблематику фашизму та рашизму досліджує багато вітчизняних та зарубіжних вчених істориків, політологів, соціологів та журналістів. Серед них варто виокремити праці Т. Снайдера, О. Мотиля, І. Гаріна, Я. Грицака, А. Біденка, Т. Кузьо, В. Мараєва, М. Розумного, Л. Шестопалової, О. Зайцева.

Мета статті: дослідити соціально-політичну ідеологію сучасної Російської Федерації, що отримала назву «рашизм», провести паралелі між поняттями «фашизм» і «рашизм» та показати всю небезпеку, що несе ця ідеологія для всього цивілізованого світу.

Виклад основного матеріалу. Думку про те, що росіяни будують свій світ на особливій та вкрай небезпечній ідеології, ще у 90-ті роки висловлював президент Чеченської Республіки Ічкерія Джохар Дудаєв. Він використовував схожий термін «русизм» і пояснював його як «особливу форму людиноненавистницької ідеології, заснованої на великодержавному шовінізмі, повній бездуховності та аморальності». Дудаєв наполягав, що «русизм» відрізняється від відомих форм фашизму, расизму та націоналізму особливою жорстокістю – як до людини, так і до природи. Серед інших особливостей «русизму» Дудаєв виділяв такі:

- тактика випаленої землі, знищення геть усього як головний принцип дії
- шизофренічна форма манії світового панування

- рабська психологія,
- паразитування на хибній історії, на окупованих територіях та пригноблених народах
- постійний політичний юридико-правовий та ідеологічний тероризм (Дудаєв, 2022).

Позиція Дудаєва перегукувалася зі спостереженнями західних спеціалістів. Історики та аналітики з року в рік відзначали, як в Росії ще навіть до приходу до влади Володимира Путіна міцнішала ідеологія подібного «русизму». У 1998 році Ентоні Джеймс Грегор, професор політології Каліфорнійського університету в Берклі та один із провідних світових дослідників фашизму й марксизму, оприлюднив широке наукове порівняння італійського фашизму та «нового націоналізму», який виник у пострадянській Росії. Констатуючи їхню схожість, автор звертав особливу увагу на ідеї російських КПРФ і ЛДПР, які фактично закріпили в Росії основу для правого радикалізму та специфічних інтерпретацій російської історії. Окремо Грегор виділяв позицію лідера комуністів Геннадія Зюганова, який наполягав на «особливій історичній відповідальності» Росії у протистоянні «аморальному та матеріалістичному Заходу» (Семенова, 2022).

Про рашизм як оформлене поняття кілька разів заявляв і секретар РНБО Олексій Данілов. Ще 11 березня він закликав журналістів активно використовувати слово «рашизм», бо це нове явище у світовій історії, яке зробив пан Путін зі своєю країною. Як власне зазначав Данілов: «Сучасні рашисти мало чим відрізняються від фашистів. Більше того, вони їх перевершили, переконаний Данілов: «Я поясню чому: бо раніше не було такої можливості знищувати міста такою кількістю авіаційних бомб, такого спорядження, не було такої сили. Зараз зовсім інші потужності, і вони ними користуються як нелюди». Нагадуючи про трагедію Маріуполя, Харкова та інших міст України, Данілов наголошував, що «сучасний рашизм у разі перевищує фашизм, який ми бачили у середині минулого століття» (Мартінова, 2022).

Президент України Володимир Зеленський переконаний у тому, що термін «рашизм» – слово, яке ніхто не вигадував, але всі повторюють вже і в Україні, і в Європі – увійде у світову історію. Слово нове, а вчинки такі самі, які були 80 років тому у Європі. Тому що за всі ці 80 років на нашому континенті таких варварств просто не було. Тому рашизм – це поняття, яке буде в історичних книжках, буде в умовних Вікіпедіях, залишиться на уроках. І за партами маленькі діточки в усьому світі будуть вставати й відповідати вчителям, коли цей рашизм почався, на якій землі, хто переміг у боротьбі за свободу саме проти цього страшного поняття – заявив Зеленський під великої пресконференції у київському метро 23 квітня (Зеленський, 2022).

Професор І. Гарін ще в 2015 році у своїй статті «Чому рашизм страшніший фашизму» зазначав, що процес фашизації влади Росії продовжується. Найближчим часом слід чекати на продовження наступу з боку режиму на основні права та свободи людини. Режим намагатиметься зміцнювати армію, охоронку, експлуатувати дрімучість, а реакційна роль церкви лише зростатиме. Інакше, особливо виражається публічно, каратиметься все суворіше і суворіше (Гарін, 2015).

Вторгнення Росії в Крим та на Донбас у 2014 році спровокувало нову хвилю дискусій про те, наскільки близьким є російський режим до фашистського. Все більше аналітиків – знавців Росії як у самій РФ, так і за кордоном – стали називати режим Володимира Путіна «фашистським». Причому вони не використовують цей термін випадково чи як форму осуду. Вони мають на увазі, що путінська Росія справді нагадує Італію Беніто Муссоліні чи Німеччину Адольфа Гітлера – писав у квітні 2015 року Олександр Мотиль, професор політології в Ратгерському університеті, спеціаліст з вивчення України, Росії та країн колишнього СРСР.

У своїй статті «Чи є Путінська Росія фашистською?» Мотиль уже тоді схилився до ствердної відповіді. Перерахувавши аргументи своїх колег, він робив такий висновок: «Докази переконливі. Фашистські режими мають харизматичних диктаторів із гіпермаскулінним культом особистості. Ці режими зазвичай демонструють етику гіпернаціоналізму, культ насильства, масове залучення молоді, високий рівень репресій, потужну пропагандистську машину та імперіалістичні проекти. Фашистські режими мають величезну популярність зазвичай у зв'язку з тим, що харизматичний лідер апелює до широких верств населення. Путін та його Росія ідеально відповідають цьому опису».

У тій публікації Мотиль критикував західну спільноту за те, що значна її частина на той момент все ще побоювалася прямо порівнювати російський режим із фашизмом: «якщо путінська Росія фашистська, вона вже за визначенням є злом. А це означає, що заклики до розуміння Путіна рівносильні закликам до розуміння зла. Тож краще вдати, що Росія не є фашистською», пояснював Мотиль подібний хід думок. Олександр Мотиль наголошував на ще одному важливому моменті: що визнання путінської Росії фашистською означало б «концептуальний прорив» у відношеннях Заходу з цією країною. Таке зрушення означало б визнання того, що «Путін та його режим – це проблема, і що проблема зникне лише тоді, коли піде він та його режим».

Швидких рішень путінської проблеми не існує. Захід чекає довга і важка робота, пов'язана з економічною та військовою підтримкою України та її сусідів, стримуванням російського імперіалізму та підтримкою антифашистських елементів усередині Росії, пророкував Мотиль у 2015 році. Через вісім років можна констатувати, що він мав рацію у своїх прогнозах, тоді як зайва обережність низки західних країн таки дозволила Путіну розв'язати масштабну війну з Україною. Псевдоісторична, сповнена спотворених фактів про Україну промова Путіна від 22 лютого 2022 року, а також повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого остаточно продемонстрували світові сутність сучасної російської ідеології. Кожен новий день агресії, кожен новий воєнний злочин армії РФ виявляли, що йдеться не лише про погляди влади Росії, але й про те, що являє собою все російське суспільство.

У нинішній Росії, як і у нацистській Німеччині маємо демонтаж демократичних інститутів, свободи слова, свободи зібрань та інших свобод, маємо потужні пропагандистські машини, піднесення впливу силовиків і нарешті наявність культу особистості вождя. Сьогоднішня Росія вражаюче схожа на нацистську Німеччину та фашистську Італію, вважає Мотиль. Зокрема, він відзначає: історичні паралелі між шляхом, яким Путін провів Росію до нинішнього моменту та долею Німеччини, надто помітні, щоб про них не говорити. Як і Німецький Рейх – Росія втратила імперію. Для народів обох країн це стало травмою і потягнуло за собою падіння економіки, інфляцію та безробіття. І як результат, у Німеччині у 1920-х, а в Росії у середині 90-х, вину за пережите приниження, за втрату стандартів життя та інше поклали на демократію, як таку, та демократів при владі. І в обох випадках у цей час з'явилися та прийшли до влади

привабливі для народу сильні лідери з обіцянками відновлення колишньої слави та сили держави. Звісно ж йдеться про Адольфа Гітлера та Володимира Путіна у Німеччині та Росії, відповідно – відзначає Олександр Мотиль (Кузьменко, 2015).

Український політолог Петро Олещук наприкінці квітня 2022 року констатував, що якщо спочатку слово «рашизм» використовували скоріше як словесну метафору для ототожнення фашизму з ідеологією та практикою путінського режиму. Зокрема він зазначав: «тепер це поняття все сильніше входить в офіційний політичний дискурс – і не лише України». Однією з його ключових характеристик Олещук пропонує вважати культ сили, «яким просякнута весь рашизм: «Я сильний – значить правий». На його думку, саме з цього культу походить відкидання розвитку і цивілізації (це «слабкість»), відкидання нормальних людських відносин, моралі, норм. Вони відкидають сторіччя прогресу людства, аби повернутися у зрозумілий та близький палеоліт, доповнений ракетами та танками. Рашизм – це по суті і є палеоліт з танками, ракетами та маєтками для вождів (Олещук, 2022).

Не дивно, що для українців, як і для всього цивілізованого світу, абсолютно незрозумілими є мотиви та дії росіян у війні з Україною, висловлює схожу думку Артем Біденко, керівник Інституту інформаційної безпеки, экс-держсекретар Мінінформполітики. А. Біденко зазначає: «Нам здається, ніби неандертальці винайшли машину часу і увірвалися в наші міста, знищуючи все живе і здорове на своєму шляху. Вони – як діти в романі «Володар мух», які не вміють домовлятися, не розуміють, як бути дорослими, і не вміють управляти своїми емоціями, але вже ненавидять інакшість», – констатує Біденко. Він нагадує, що саме в суспільствах із традиційно слабкою політичною культурою (їх також класифікують як ті, які перебувають на дитячому або підлітковому етапі розвитку) часто насаджуються ідеологеми, ті ж комунізм чи рашизм. Зрештою деклароване «право сильного», яким вони намагаються прикриватися на міжнародній арені, насправді перетворюється на «класичне психіатричне відхилення з букетом симптомів». Серед таких «симптомів» Біденко називає заперечення очевидних фактів, оперування взаємовиключними конструктами, емоційну нестабільність, агресію, страх перед «батьком», неврози, жагу до насильства у будь-яких формах. «Росія, російська культура, російська економіка і самі росіяни – психічно хворі, перетворення девіації на норму призвело до незворотних змін в їхніх структурах» (Біденко, 2022).

Аналітична платформа Vox Ukraine 22 березня 2022 року оприлюднила текст Рашизм, або чому росіяни – нові нацисти. Його автори докладно пояснюють, що сучасний режим Путіна запозичив в інших тоталітарних режимів щонайменше 10 характерних рис, на яких тепер базується російське суспільство та система влади в РФ:

- пропаганда та переписування історії: «Так само, як Гітлер, Муссоліні та Сталін, Путін сповідує концепцію «спиратися на власні сили» та «держави у ворожому оточенні» Це типовий нацистський реваншизм. Прагнення компенсувати поразку у холодній війні.

- культ особистості: міфологеми, які добре вкоренилися завдяки російській пропаганді: Путін – «національний лідер», Путін – «збирач російських земель», «правильний пацан».

- Путін проти олігархії та олігархів, Росія виграла війну в Чечні.

- символіка: Літера Z була присутня на емблемі 4-ї поліцейської панцергренадерської дивізії СС (4. SS-Polizei-Panzer Grenadier-Division), яка брала участь в боях Другої світової війни на території Франції, Радянського Союзу, Греції, Угорщини, Польщі, Німеччини. Есесівці дивізії були причетні до злочинів проти цивільного населення. Зокрема, 10 червня 1944 року вони спалили селище Дістомон у Греції та вбили 228 його мешканців (зокрема, 53 дитини і 117 жінок). За походженням це – рунічний символ, який має назву *Вольфзангель* (Wolfsangel) – «вовчий гак». У різні часи вважався символом жорстокої та необмеженої тиранії, ненависті, нацизму та неонацизму.

- геноцид інших народів: у путінській Росії існує культ вищості («величчя») російської культури, мови, історії, армії, економіки, державницької традиції над усіма іншими. Пропагується уявлення про нижчість, другорядність, провінційність, слабкість, непопулярність, недорозвиненість інших культур, мов, традицій тощо (зокрема, української). Власне, таке уявлення панує серед росіян на масовому й побутовому рівні ще з часів Російської імперії та СРСР.

- ігнорування міжнародного права: підписавши з Радянським Союзом пакт про ненапад на 10 років (до 1949 р.), нацистська Німеччина порушила його вже на світанку 22 червня 1941, коли напала на СРСР. Аналогічно і путінська РФ, напавши на Україну у 2014 та 2022 роках, грубо порушила сотні міжнародних угод.

- однопартійна система: Єдина Росія з 2003 року має парламентську більшість. Впливових опозиційних партій немає. Всі інші партії –

або союзники Єдиної Росії, або дрібні та малопомітні політичні сили, які існують для того, щоб створювати «видимість демократії» (КПРФ, ЛДПР, Справедлива Росія, Яблуко тощо).

- тісний союз держави та церкви: у путінській Росії православна церква Московського патріархату є фактичним прислужником держави, що підтримує агресивну зовнішню політику.

- закріплення традиційних гендерних ролей: у фашистській Італії, нацистській Німеччині та сталінському СРСР був культ сім'ї. Чоловік мав виступати головним джерелом забезпечення сім'ї, патріотом, що працює на благо держави, а у воєнний час захищати країну. Жінка – реалізовувати себе в домашньому господарстві, вихованні дітей та на різних допоміжних ролях. У путінській РФ влітку 2020 року було внесено поправки до Конституції. Шлюб визначається саме як союз чоловіка та жінки. Крім того, в РФ гомосексуальні люди зазнають переслідувань, аж до фізичних розправ.

- тотальний контроль над ЗМІ: незалежні ЗМІ знищені, а зараз закриваються соціальні мережі.

- необмежений вплив примусового апарату (поліції, спецслужб): у нацистській Німеччині охоронні загони (СС) панівної партії та підлегла їм структура – таємна державна поліція (гестапо) – мали повний контроль над життям суспільства. У РФ органи МВС і ФСБ також мають колосальний контроль.

- особливості рашизму: освоєння нового слова на Заході та його сучасне трактування (Мараєв, 2022).

Кількість статей про рашизм у Вікіпедії наближається до півсотні різними мовами, включаючи англійську, німецьку, французьку, турецьку, португальську, українську, білоруську. Англійська версія констатує, що цей термін об'єднав у собі уявлення про перетворення Росії на фашистську країну та назву ідеології російського військового експансіонізму. Невід'ємною частиною такої ідеології є так звана «особлива цивілізаційна місія» росіян, тоді як «рашистами» називають прихильників російської військової агресії.

Українська версія Вікіпедії визначає рашизм як «політичну ідеологію та соціальну практику владного режиму Росії кінця ХХ – початку ХХІ століття», яка базується на:

- ідеях «особливої цивілізаційної місії» росіян,
- «старшості братнього народу»
- нетерпимості до елементів культури інших народів
- тоталітаризмі та імперіалізмі радянського типу

- використання російського православ'я як моральної доктрини

- геополітичних інструментах впливу, насамперед енергоносій для європейських країн

- військовій силі щодо країн, які нібито входять у коло впливу Російської Федерації.

З часу вторгнення Росії в Україну у світовій пресі вийшли десятки публікацій, які підтверджують ключову суть визначення «рашизм» як близькість російського режиму до фашистського. Володимир Путін є фашистським самодержцем, який ув'язнює лідерів демократичної опозиції та критиків. Він є визнаним лідером глобального ультраправого руху, який все більше нагадує глобальний фашистський рух. Так написав ще 25 лютого в The Guardian Джейсон Стенлі, професор філософії Єльського університету та автор книги *How Fascism Works* (Як працює фашизм). А The Telegraph 9 березня констатувала, що «жахливий новий фашизм Путіна зруйнував глобалізований світовий порядок. Автор цієї публікації називає російського диктатора «Беніто Муссоліні 21-го століття». Путін – фашист, а не консюмерист; колективіст, не індивідуаліст, не кажучи вже про капіталіста: він не зацікавлений ані в добробуті своїх громадян, ані в їхньому прагненні до власного щастя, ані в прогресі шляхом мирної торгівлі. Як і всі авторитарні деспоти, він обожнює державу і себе самого (Олещук, 2022).

Найповніше уявлення про лінгвістичну структуру та смислове навантаження слова «рашизм» Заходу дав американський історик Тімоті Снайдер, професор Єльського університету, дослідник проблем націоналізму, тоталітаризму і Голокосту, а також фахівець з історії Східної Європи. 22 квітня у журналі New York Times Magazine вийшла його стаття про рашизм під заголовком *Війна в Україні породила нове слово (The War in Ukraine Has Unleashed a New Word)*. У ній Снайдер детально пояснює західним читачам гру слів, закладену в цей термін, і констатує: «Творчо обігравши три різні мови, українці визначили ворога: це «рашизм». Історик пропонує писати його латиницею як *ruscism*, щоб зберегти для англословного світу візуальну прив'язку до слів *Russia* та *fascism*.

Він також називає новий термін корисною концептуалізацією путінського світогляду, додаючи, що українці набагато раніше, ніж західні аналітики помітили схильність Росії до фашизму в останнє десятиліття. Серед подібних фашистських практик у Росії, які тепер стали частиною поняття «рашизм», Снайдер виділяє:

- культ вождя та культ померлих,

- корпоративістська держава,
- міфи про минуле,
- цензура,
- популярність теорій змови,
- централізована пропаганда,
- ведення війни на руйнування.

Снайдер переконаний, що згодом слово «рашизм» так само міцно увійде у світовий вжиток, як слова «геноцид» та «етнічна чистка», що стали спадщиною інших воєн та історичних потрясінь. Він також наголошує, що сьогодні російський фашизм – це феномен, який безумовно вимагає окремого концепту. На додаток до наведеного вище списку Тімоті Снайдер нагадує про інші визначні риси російської ідеології та поведінки РФ на міжнародній арені:

- Росія сприяє просуванню ультраправих сил усюди;
- Путін – кумир прихильників домінантності білої раси у всьому світі;
- під час воєн, включаючи війну з Україною, «відомі російські фашисти отримують доступ до медіа»;
- члени російської еліти, насамперед Путін, дедалі більше покладаються на фашистські концепти;
- саме «виправдання» Путіним війни в Україні як акта «очищаючого насильства», яке поверне Росії її суть, є християнською формою фашизму;

• нещодавня публікація на сайті агентства РІА Новості (Що Росія має зробити з Україною) є відвертим путівником геноциду, у якому міститься план знищення української нації як такої. Москва – центр фашизму в нашому світі – робить прямий висновок Снайдер. Він також визнає, що досі західна спільнота була схильною оминати увагою центральний приклад відродження фашизму, яким є режим Путіна в Російській Федерації (Снайдер, 2022).

Висновки. Таким чином, «рашизм» – це різновид політичного режиму, а також радикальна авторитарна політична ідеологія, характерними ознаками якої є сильний культ особи, мілітаризм, тоталітаризм призначений для об'єднання земель через проведення гібридних війн або повної руйнації. Це ідея «русского міра», що полягає у знищенні інших цивілізацій з високорозвинутою культурою, їх підкоренні та асиміляції. «Рашизм» є різновидом «фашизму», оскільки має характерні складові саме такої ідеології, що виникає в державах з тоталітарною формою устрою та імперськими амбіціями.

В умовах війни Російської Федерації проти України, важливо досліджувати, вивчати та аналізувати явище «рашизму», його витоки та вплив на російське суспільство, оскільки перемога в інформаційній та ідеологічній війні, рано чи пізно стане і нашою спільною воєнною перемогою над агресором.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біденко А. Кінець володаря мух. Що не так з росіянами. *Радіо НВ*, 27 квітня 2022 року. URL: https://nv.ua/ukr/opinion_author/artem-bidenko.html
2. Гарін І. Чому рашизм страшніший фашизму. *Радіо НВ*, 19 серпня, 2015 року. URL: <https://nv.ua/opinion/pochemu-rashizm-strashnee-fashizma-64903.html>
3. Джохар Дудаєв О Руссизме. Інтерв'ю президента Чеченської Республіки Ічкерія Джохара Дудаєва українським журналістам. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/rashizm-sinonim-zhahlivih-zvirstv-rosiji-ideologiji-jiji-vladita-suspilstva-novini-ukrajini-50237549.html>
4. Зеленський і 200 журналістів у метро: тези розмови про війну. *Радіо Свобода*, 23 квітня 2022 року. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zelenskyu-tezy-preskonferentsiya-metro/31817904.html>
5. Кузьменко О. Спільне між Росією Путіна, Німеччиною Гітлера та Італією Муссоліні – думка професора Мотіля. 2015. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/alexander-motyl-druga-svitova-radianski-ukrainski-mify/2753657.html>
6. Марасв В., Гуз Ю. Рашизм, або чому росіяни – нові нацисти. *Вокс Україна*, 23 березня 2022 року. URL: <https://voxukraine.org/rashyzm-abo-chomu-rosiyany-novi-natsisty/>
7. Мартинова М. Данілов за використання слово “рашизм” для визначення агресії Росії проти України. *Українські новини*. 11 березня 2022 року. URL: <https://ukranews.com/ua/news/840703-danilov-za-vykorystannya-slova-rashyzm-dlya-vyznachennya-agresiyi-rosiyi-proty-ukrayiny>
8. Олешук П. Рашизм здається “культури сили”. Але лише на перший погляд. *Gazeta.ua*, 24.04.2022. URL: <https://gazeta.ua/blog/56961/rashizm-zdayetsya-kultom-sili-ale-lishe-na-pershij-poglyad>
9. Семенова І. Звичайний рашизм. Як новий термін став синонімом жахливих звірств Росії, ідеології її влади та суспільства. Інтернет-стаття, 28 квітня 2022 року. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/rashizm-sinonim-zhahlivih-zvirstv-rosiji-ideologiji-jiji-vladita-suspilstva-novini-ukrajini-50237549.html>
10. Snyder T. The War in Ukraine Has Unleashed a New Word. *New York Times Magazine*, April 22, 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/04/22/magazine/ruscism-ukraine-russia-war.html>

REFERENCES

1. Bidenko A. Kinets volodaria mukh. Shcho ne tak z rosiiianamy. [Bidenko A. The end of the lord of flies. What is wrong with the Russians] Radio NV, April 27, 2022. URL: https://nv.ua/ukr/opinion_author/artem-bidenko.html [in Ukrainian].

2. Harin I. Chomu rashyizm strashnishyi fashyzmu. [Garin I. Why racism is worse than fascism] Radio NV, 19 August, 2015. URL: <https://nv.ua/opinion/pochemu-rashizm-strashnee-fashizma-64903.html> [in Ukrainian].
3. Dzhokhar Dudaev O Russyzme. Ynterviu prezidenta Chechenskoï Respublyky Ychkeryia Dzhokhara Dudaeva ukraïnskym zhurnalystam. [Dzhokhar Dudayev On Russism. Interview of the President of the Chechen Republic of Ichkeria Dzhokhar Dudayev to Ukrainian journalists]. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/rashizm-sinonim-zhahlivih-zvirstv-rosiji-ideologiji-jiji-vladi-ta-suspilstva-novini-ukrajini-50237549.html> [in Ukrainian].
4. Zelenskyi i 200 zhurnalistiv u metro: tezy rozmovy pro viinu. Radio Svoboda, 23 kvitnia 2022 roku. [Zelensky and 200 journalists in the subway: abstracts of talk about the war] Radio Liberty, April 23, 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zelenskyu-tezy-preskonferentsiya-metro/31817904.html> [in Ukrainian].
5. Kuzmenko O. Spilne mizh Rosiieiu Putina, Nimechchynoiu Hitlera ta Italiieiu Mussolini – dumka profesora Motylya. 2015. [Kuzmenko O. The common denominator between Putin's Russia, Hitler's Germany and Mussolini's Italy is the opinion of Professor Motyl]. 2015 URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/alexander-motyl-druga-svitova-radianski-ukrainski-mify/2753657.html> [in Ukrainian].
6. Maraiev V., Huz Yu. Rashyizm, abo chomu rosiiany – novi natsysty. [Maraev V., Guz Y. Racism, or why the Russians – the new Nazis.] Vox Ukraine, March 23, 2022. URL: <https://voxukraine.org/rashyizm-abo-chomu-rosiyany-novi-natsysty/> [in Ukrainian].
7. Martynova M. Danilov za vykorystannia slovo ‘rashyizm dlia vyznachennia ahresii Rosii proty Ukrainy. [Martynova M. Danilov for using the word "racism" to describe Russia's aggression against Ukraine] Ukrainian news. March 11, 2022. URL: <https://ukranews.com/ua/news/840703-danilov-za-vykorystannya-slova-rashyizm-dlya-vyznachennya-agresiyi-rosiyi-proty-ukrayiny> [in Ukrainian].
8. Oleshuk P. Rashyizm zdaietsia ‘kultom syly. Ale lyshe na pershyi pohliad. [Oleshuk P. Rashism seems to be a "cult of power". But only at first glance] *Gazeta.ua*, 24.04.2022. URL: <https://gazeta.ua/blog/56961/rashizm-zdayetsya-kultom-sili-ale-lishe-na-pershij-poglyad> [in Ukrainian].
9. Semenova I. Zvychainyi rashyizm. Yak novyi termin stav sinonimom zhakhlyvykh zvirstv Rosii, ideolohii yii vlady ta suspilstva. [Semenova I. Ordinary racism. As a new term, it has become synonymous with the atrocities of Russia, the ideology of its government and society] Online article, April 28, 2022. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/rashizm-sinonim-zhahlivih-zvirstv-rosiji-ideologiji-jiji-vladi-ta-suspilstva-novini-ukrajini-50237549.html> [in Ukrainian].
10. Snyder T. The War in Ukraine Has Unleashed a New Word. *New York Times Magazine*, April 22, 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/04/22/magazine/ruscism-ukraine-russia-war.html>